

Psychiatrická klinika LFUK a UNB, Bratislava

**LEKÁRSKA PSYCHOLÓGIA
A ZÁKLADY KOMUNIKÁCIE
ČASŤ 1.**

Doc. PhDr. Eva Morovicsová, PhD., MPH

Študijný materiál vyhradne pre študentov LF UK v Bratislave
Verejně šírenie materiálu nie je dovolené!

POVINNÁ LITERATÚRA

ŽUCHA, I., ČAPLOVÁ, T. a kol.: Lekárska psychológia.
Bratislava: UK, 2008, 2012, 208 s. ISBN 978-80-223-2439-7.

MOROVICSOVÁ, E. a kol.: Komunikácia v medicíne.
Bratislava: UK, 2011, 2014, 212 s. ISBN 978-80-223-3025-1.

PREDNÁŠKY

PSYCHOLÓGIA

Veda o duši

Veda o psychike

Veda
o prežívaní a správaní

Veda o psychických procesoch,
funkciách, vlastnostiach
a charakteristikách osobnosti

Veda
o psychickej regulácii správania

LEKÁRSKA PSYCHOLÓGIA

Aplikovaná psychologická disciplína / študijný predmet

Lekárska psychológia ako disciplína

Poznatky pre poskytovanie zdravotnej starostlivosti

Prevenia, diagnostika, liečba + PSP prístup, starostlivosť, edukácia

Lekárska psp ako študijný predmet

Základná problematika psychológie

Všeobecná psychológia, Psychológia kognitívnych procesov
Psychológia osobnosti, Vývinová psychológia
Sociálna psychológia obdobia
Organizácia zdravotnej starostlivosti
+ Tanatológia, psychická hygiena, lekárska etika ...

Špeciálne kapitoly

Patopsychológia, PSP diagnostiky, liečby, prostredia, lekára ...

PSYCHOLÓGIA PATOPSYCHOLÓGIA – PSYCHOPATOLÓGIA

Lekárska psychológia nie je úvodom do psychiatrie

Patopsychológia približuje psychické reakcie na chorobu

Psychopatológia (predklinická disciplína)

Všeobecná psychopatológia

Poruchy psychiky (vnímania, pozornosti...)

Špeciálna psychopatológia

Vzťah porúch psychiky k diagnostickým jednotkám

PSYCHOLÓGIA – PSYCHOPATOLÓGIA

Anatómia – patologická anatómia

Fyziológia – patologická fyziológia

PSYCHOLÓGIA–PSYCHOPATOLÓGIA ⇒ FYZ–PAT. FYZIOLÓGIA

Javy psychológie a patopsychológie:

Fyziologický aspekt

Psychologický aspekt

Psychologický a fyziologický aspekt – psychosomatika

Klinická psychofyziológia (lekárska psychofyziológia)

Fyziologické a patologické procesy (PSP a sociálne faktory):

- zapríčínať určité somatické poruchy
- prispievať k vzniku a k rozvoju týchto porúch
- ovplyvňovať priebeh uvedených porúch a chorôb

ODVETVIA PSYCHOLÓGIE

Základné odvetvia

Všeobecná psychológia
Experimentálna psychológia
Sociálna psychológia
Porovnávacia psychológia
Kybernetika v psychológii
Psychopatológia

+ Psychológia osobnosti
Ontogenetická psychológia
Fyziologická psychológia

Aplikované odvetvia

Klinická psychológia
+ predmet, špecializácia
Lekárska psychológia
Zdravotnícka psychológia
Pedagogická psychológia
Psychológia práce
Poradenská psychológia
Forenzná psychológia

+ Psychológia športu, reklamy,
dopravy...

LEKÁRSKA / ZDRAVOTNÍCKA PSYCHOLÓGIA

PSYCHOLÓGIA CHORÝCH

VERTIKÁLNE ČLENENIE

Vekové osobitosti

HORIZONTÁLNE ČLENENIE

Klinický odbor

PSYCHOLÓGIA PROSTREDIA

PACIENT / RODINA

OLR / estetizácia, prístup ...

ZDRAVOTNÍCKI PRACOVNÍCI

Vybavenie, bezpečnosť ...

PSYCHOLÓGIA PRACOVNÍKOV

PROFESIONÁLNA ADAPTÁCIA

Desenzitizácia na anxiogénne podnety

PROFESIONÁLNA DEFORMÁCIA

METÓDY PSYCHOLÓGIE

Súbor pravidiel, prostriedkov a zásad vedeckého postupu
→ nové poznatky, zmena reality

Metódy psychológie

Experiment /laboratórny, prirodzený

Pozorovanie /extrospekcia, introspekcia

Exploratívne metódy

Rozhovor /anamnéza

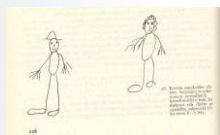
/vedenie, štruktúra, cieľ a zameranie .../

Analýza spontánnych produktov

Dotazník

Longitudinálna metóda

Psychologické testy

PRIEBEH ROZHOVORU

Úvod rozhovoru (neriadená forma rozhovoru)

Nadviazať kontakt s pacientom

Ovzdušie vzájomnej dôvery

(získanie informácií, zjednotenie slovníka)

Jadro rozhovoru (riadená forma rozhovoru)

Získanie informácií

Pozornosť - otázky, odpovede, neverbálne prejavy

Záver rozhovoru (neštandardizovaná forma rozhovoru)

Odstránenie negatívnych stavov

(emočné preladenie, uvoľnenie tenzie)

Chyby pri vedení rozhovoru

Netrepezlivosť

Autoritatívnosť

Kladenie sugestívnych otázok

Nesprávny spôsob formulácie otázok

Nesprávna výslovnosť

Neprimeraná paralingvistika

Devalvačné prejavy

ŠTRUKTÚRA ĽUDSKEJ PSYCHIKY

PREŽÍVANIE

Uvedenie si duševného života, vnútorný svet
Prežívanie seba, okolia, vzťahov

Nezahrňuje celý duševný život Viazá sa na prítomnosť
 Bohatšie ako správanie Nedá sa vždy vyjadriť rečou

Psychické procesy
Poznávacie procesy
 Predstavy, pocity, vnemy...

Citové procesy
 Nálada, hnev, strach ...

Vôľové procesy
 Rozhodnosť, húževnatosť...

Psychické stavy
Rozpoloženie jedinca
PSP činnosť, výkonnosť
 Únava, roztržitosť, tréma...

Psychické vlastnosti
Charakterové vlastnosti
Temperament....

SPRÁVANIE

Zložitosť
 Reakcie
 Odpovede
 Konanie činnosť
 Vonkajšie výrazy
 Reč

Pôsobiaci podnet
 Spontánne správanie
 Reaktívne správanie
 Operatívne správanie

Súhlas správania a prežívania
 Expresívne správanie
 Adaptívne správanie

VEDOMIE

Špecifická kvalita ⇨ prežívanie a správanie
INTENCIONÁLNE
Subjektívny odraz reality (rozhranie vnútorného a vonkajšieho sveta)
Spája sa s rečou a prejavmi správania

Znaky vedomia
 Vigilita
 Lucidita
 Idiognózia
 Sebareflexia

Funkcie vedomia
 Orientačná
 Regulačná
 Integračná

Typy vedomia
 Atomické
 Celostné
Zvláštne formy vedomia
 Hypnóza, Extáza

SPÁNOK

NEVEDOMIE
Časť psychiky neprístupná poznaniu
 Archetypy – praobrazy

<p>Kolektívne nevedomie Zdedená štruktúra mozgu (rod)</p> <p>Obsah Mýty, rozprávky Boj s drakom Vyslobodenie princeznej Múdry stavec + anima, animus, tieň</p>	<p>Nevedomie (individuálne) Primitívne pudové tendencie Vedomé predstavy ≠ s morálkou</p> <p>Obsah Predverbálne myslenie Kontrárne predstavy Opozicionizmus Negativizmus Ambisentencia a ruminácia + motivované zabúdanie, prerieknutie Vstup do vedomia ⇨ zastretá, symbolická forma</p>
--	--

PSYCHIKA
STAVOVÉ A ČRTOVÉ PREMENNÉ
 Úzkosť – úzkostlivosť
 Konštrukty – globálna organizácia psychiky

Psychická regulácia
 Celosťnosť / Integrácia / Znakovosť

Organizácia psychiky
 Centripetálna organizácia ⇨ egotická (jastvo)

JA – vnímané, prezentované, reálne, ideálne
 Idiognózia, Empatia

VŠEOBECNÁ PSYCHOLÓGIA

PSYCHICKÉ PROCESY A PSYCHICKÉ STAVY
 Fyziologický verzus psychologický prístup

PSYCHICKÉ FUNKCIE

KOGNITÍVNE FUNKCIE

Vnímanie, predstavivosť/fantázia/gnózia, myslenie, pamäť/učenie

MOTIVAČNÉ FUNKCIE

Emotivita, pudy/inštinkty

KONATÍVNE FUNKCIE

Vôľa/konanie, psychomotorika, praxia

INTEGRAČNÉ A SYNTETIZAČNÉ FUNKCIE

Vedomie, pozornosť, inteligencia, osobnosť

PSYCHICKÉ FUNKCIE

KOGNITÍVNE FUNKCIE

Receptívne funkcie

Vnímanie, pozornosť

Pamäť, učenie, myslenie

Expresívne funkcie

Reč, písmo ...

EMÓCIE

Rozhodovanie, konanie

EXEKUTÍVNE FUNKCIE

Plánovanie, rozhodovanie

Kontrola a zmena činnosti

POZORNOSŤ

Psychický stav človeka ⇒ prejavuje sa v zameranosti a sústredení vedomia

Zameranosť - selekcia ⇒ predmety pozornosti

Sústredenosťou vedomia - stupeň aktivity PSP činnosti

Usmerňuje psychickú aktivitu
Podmienené – biologické a PSP faktory, podnety

DRUHY POZORNOSTI

VONKAJŠIA VNÚTORNÁ

<p>NEÚMYSELNÁ /mimovôľová</p> <p>Nepodmieneo-reflexná</p> <p>Minulá skúsenosť –</p> <p>Podmieneo-reflexná</p> <p>Minulá skúsenosť +</p>	<p>ÚMYSELNÁ /vôľová</p> <p>Vôľba, rozhodnutie</p> <p>Selekcia</p> <p>Zameranosť</p>
--	--

POÚMYSELNÁ (proti vôli)

Vôľové úsilie

⇒ vlastnosti podnetov

VLASTNOSTI POZORNOSTI

<p>Bdelosť</p> <p>Stálosť (tenacita)</p> <p>Koncentrácia (fascinácia)</p> <p>Prenášanie (distribúcia)</p> <p>Rozdeľovanie</p> <p>Rozsah</p> <p>Kolísanie (fluktuácia)</p>	 <p style="font-size: small; text-align: center;">Zhr. 75. Výzva a profil (bedelost' pozornosti)</p>
---	---

PRÍKLADY

Sústredenie sa na aktivity

/Roztržitosť, koncentrácia, práca s informáciami ...

Sledovanie pacienta počas výkonu

Venovanie pozornosti viacerým pacientom súčasne / komunita

Posúdenie rozdielov v zapájaní sa pacientov do aktivít / NK, VK ...

Sebavzdelávanie / cvičenie pozornosti

Posúdenie rozsahu pozornosti ...

PUDY

VRODENÁ POHNŮTKA/HNACIA SILA K ČINNOSTI

AKTIVÁCIA PUDOV

Vnútrotný stav organizmu /narušenie homeostázy
Vonkajšie podnety – túžba /askéza

ČLENENIE PUDOV

Biologické - pud hladu, smádu, bolesti

Sociálne - materinský, pohlavný, stádový, závislosti, dominance

H. ROHRACHER

Vitálne obživný, opatrovateľský, materinský, pohlavný, úteku

Sociálne stádový, sebaapredsaenia

Hedonistické pud rozkoše

Kultúrne pud zvedavosti, po poznani

SUBLIMÁCIA

SYMBOLICKÉ VYJADRENIE PUDOV

POTREBY PACIENTA

Diagnostické
Terapeutické ...

Potreba sebatranscendencie

Potreba uskutočniť svoj
jedinečný potenciál

Potreby
sebaaktualizácie

Potreba ocenenia:
niečo dosiahnuť, byť kom-
petentný, získať uznanie.
Potreba prináležania a lásky:
býť akceptovaný, niekam patriť

Psychologické
potreby

Potreba bezpečia: cítiť sa
chránený, v bezpečí, mimo nebezpečenstva
Fyziologické potreby:
uspokojenie hladu, smádu a sexuálneho pudu

Fyziologické
(základné)
potreby

EMÓCIE (kválium)

PSP funkcia ⇒ integruje subjektívne prežívanie
s telesnou pripravenosťou na situáciu

Prežívanie subjektívneho stavu a vzťahu k pôsobiacim podnetom

Prežívanie subjektívneho stavu (ako sa človek cíti)

Prežívanie subjektívneho vzťahu (+, – podnetov)

Subjektívnosť (individualita – intenzita, hĺbka)

KVALITA EMÓCIÍ radosť, hnev, smútok....

EMÓCIE - miešať - zlievať - vrstviť

EMÓCIE ⇒ TELESNÉ PROCESY

TELESNÉ ZMENY

Súčasť emócií (nie iba výraz)

Pestré, menlivé

Svalové napätie

Vegetatívne zmeny

Endokrinná aktivita

Imunitný stav

Kancerogenéza

VLASTNOSTI CITOV

Polarita - protikladnosť citov (láska – nenávisť)

Ambivalencia - zmiešanosť citov (stenické, astenické)

Aktuálnosť citov - neopakovateľnosť

Stereotypnosť citových reakcií - zotrvačnosť citov

Pestrosť časového trvania - rozmanitosť časového trvania

Nákazlivosť - preberanie citov

Citová adaptácia - zmena v intenzite citu

TRIEDENIE CITOV

TELESNÉ / NIŽŠIE CITY

Stav organizmu (homeostáza a ≠)

Utváranie citových stavov

Základné kategórie

Prijemnosť - nepríjemnosť

Spokojnosť - nespokojnosť

Napätie - uvoľnenie

Vzrušenie – uvoľnenie

CITOVÉ REAKCIE

Narušenie rovnováhy O ⇒ P

Afekt citová reakcia ⇄ intenzity
(afekt zlosti, hnevu, strachu, hanby)

Zmeny - vnútorné orgány

+ PSP procesy

+ vonkajší výraz

Jedinec

Nepripúšťa kritické myslenie

Konanie nekontrolovateľné

Nerozvážne činy

CITOVÉ STAVY

Prežívanie subj. stavu – nálada
(kladná, záporná, smutná, dobrá ...)
⇒ ovplyvňuje prežívanie a správanie

Vznik

Telesné city, vonkajšie prostredie

Tréma (dlhotrvajúci strach)

Záporné zážitky (neúspech)

CITOVÉ VZŤAHY

Subj. vzťah predmety, ľudia, osoba
(⇒ konanie)

Vášeň ↑ citový vzťah (športová ...)

Základné citové vzťahy:

Sympatia - antipatia

Láska - nenávisť

Priateľstvo - nepriateľstvo

Obdiv – pohrdanie...

VYŠŠIE CITY

Vznik – socializácia človeka (spoločenské vedomie)

Intelektuálne city (poznávanie, zvedavosť)

Estetické city (cit krásna...)

Etické city (morálne princípy: cit viny, neviný ...)

Sociálne city (kontakty: kolegiality...)

City vyplývajúce z existencie seba samého
(ľudia, príroda, hodnoty: dominancia, submisivita)

Prejavy a dynamika emócií

Kontrola emócií:

Osobnostná

Sociálne normy, konvencie

Emócie súvisia s:

Pudmi

Hodnotami

Prejav emócií v komunikácii – nutnosť:

Vyjadrenia a jej spoznania

Emócia je silná potreba:

- nasycovanie

- nedosycovanie

- presycovanie

Vôľa ⇒ vôľové konanie

1. Príprava vôľového konania

Uvedenie si potreby činnosti

Motívy

Nabádanie, vyhýbanie
Vedomé, nevedomé
(sktomizácia, racionalizácia)

Utváranie postoja

Motivácia

3. Dosiahnutie vytýčeného cieľa

Realizácia plánovaných činností

2. Konkretizácia cieľov a činností

Rozhodovanie

Dôležitosť motívov - boj motívov

Protichodné motívy ⇒ konflikt

Nevyhnutnosť voľby + + cieľov

Cieľ ⇒ **prekážka**

Nevyhnutnosť voľby - - cieľov

Boj motívov – na úrovni:

Rozum – rozum

Rozum – srdce

Srdce - srdce

Možnosti konania pri rozhodovaní:

Impulzívne (skratové) konanie

Primitívne reakcie

(Vlastnosti osobnosti, skúsenosti, záujmy ...)

Rozhodnutie (aktívne, osud)
